

Прагматична диференціація нової лексики та її зв'язок із семантикою

Будь-яка соціальна поведінка, в тому числі і мовна діяльність, регулюється правилами. Норми мовної поведінки, хоча і входять (або повинні входити) в систему виховання, відносяться до сфери мовчазної угоди між комунікативно зобов'язаними членами суспільства. Завдання прагматики – виявити і сформулювати правила мовного спілкування [2].

Прагматичним правилам в системі лексичного значення слова повинні відповідати прагматичні компоненти, які кодують прагматичні параметри, а також ті, які визначають обмеження на вживання лексичних одиниць. Інакше кажучи, одним із завдань функціональної лексикології є вивчення тих рис контекстів вживання слів, які закодовані на рівні системи, тобто на рівні їх лексичного значення. Ми виходимо з схеми структури лексичного значення слова, розробленої М. В. Нікітіним, згідно з якою у змісті словозначень виділяються: інтенціонал (ядро значення), імплікаціонал (всі стереотипні асоціації, традиційно асоціюються з денотатом) та емоціонал (суб'єктивно-оцінний компонент змісту, який різними лінгвістами у різні часи називався *feeling, tone, emotive valeur*). Розпорядчі компоненти значення можуть співвідноситись з кожним із трьох перерахованих аспектів словозначень. На думку Е. С. Азнаурової прагматичне значення співвідноситься виключно з імплікаціоналом [1].

Якщо вони співвідносяться з інтенціоналом, в цьому випадку сама денотативна зумовленість слова визначає сферу його адекватного вживання, окреслює коло можливих ситуацій спілкування. Так, денотативна специфіка слів типу *bio-computer, multy-user, co-processor* обмежує їх вживання рамками ситуацій, пов'язаних з використанням комп'ютерів. Дані компоненти кодують професійний параметр учасників ситуації спілкування. Прагматичні компоненти можуть локалізуватися в імплікаціоналі значення. Так, для правильного вживання нового ЛСВ слова *bird*

(an attractive girl or a woman) необхідно знати, що в імплікаціоналі цього словозначення заковано припис, що обмежує вживання цього слова рамками чоловічої компанії. Компоненти цього типу кодують соціальний, віковий, статевий, етнічний параметри комунікантів, їх рольові стосунки. Нарешті, прагматичні компоненти можуть співвідноситися з емоційним значенням і бути експліцитно виражені через емоційно забарвлені словотворчі елементи та оціночні слова в дефініції. Дані прагматичні компоненти кодують такі параметри ситуативної варіативності, як тональність ситуації спілкування, намір мовця.

Виходячи з цього, в новій лексиці можна виділити три великі пласти:

- 1) слова з інтенсіональними прагматичними компонентами;
- 2) слова з емоційними прагматичними компонентами;
- 3) слова з імплікаціональними компонентами.

У першу групу (що включає слова з інтенсіональними прагматичними компонентами) увійшли одиниці, які є за своєю природою ідентифікуючими (називаючими), тобто гетеросемні; в значенні цих слів експліцитно виражений набір ознак денотата, по яких він ідентифікується. Ці слова, як правило, вживаються в певних, вузькоспеціальних конкретних сферах. Так, наприклад, словосполучення *theatre of fact*, *theatre of absurd*, *theatre of cruelty*, *black theatre* обмежені у вживанні рамками театральної тематики і групою фахівців у даній області.

У другу групу нової лексики входять слова, що містять визначаючі компоненти в емоційному значенні. Слова цієї групи, як правило, є предикативними за своєю природою, моносемними, що несуть, як правило, одну ознаку і не мають такої чіткої референтної співвіднесеності, як слова першої групи. До цієї групи входять також семантичні неологізми, що являють собою нові ЛСВ іменників, прагматичні компоненти яких експліцитно виражені у словникових дефініціях через оцінні прикметники.

У третю групу увійшли слова з прагматичними компонентами, що локалізуються в імплікаційному значенні. Адекватне вживання даних слів вимагає знання додаткових асоціацій, пов'язаних з культурою, традиціями, побутом країни досліджуваної мови. Слова цього шару можуть бути як предикативними, так і ідентифікуючими. Можна говорити про реальність існування в семантичній структурі словозначення прагматичних компонентів. При цьому, однак, помилково

стверджувати, що прагматика слова співвідноситься з одним одиничним аспектом структури словозначення. Вона пронизує всі її аспекти. Можна говорити про існування певної типології прагматичних компонентів у значенні слова. Між типом прагматичних компонентів і параметрами прагматичної ситуації існує діалектичний взаємозв'язок. Так, обмеження з професійного параметру пропонуються, як правило, інтенціональними компонентами, обмеження за віком, статтю, расою – імплікаціональними прагматичними компонентами, обмеження по лінії ситуативної варіативності (тональність, рольові відносини комунікантів) співвідносяться переважно з емоційним значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Азнаурова Э. С. – Прагматика художественного слова – Ташкент: Фан, 1988.
2. Арутюнова Н. Д. – Диалогическая цитация (к проблеме чужой речи) // Вопросы языкознания, 1986.
3. Заботкина В. И. – Новая лексика современного английского языка, 1989.
4. Никитин М. В. – Спецкурс по общей и английской лексикологии, 1974.